

RECHTSPRAAK EUROPA

RECHTSPRAAK VAN HET EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS
EN HET HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE

No. 6 (juni 2013)

IN ÉÉN [KLIK](#) VERBONDEN MET EUROPA

Deze nieuwsbrief bevat een overzicht op trefwoorden van de rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU (arresten en conclusies) en van het Europees Hof voor de rechten van de mens over de maand [mei](#) 2013.

Deze nieuwsbrief wordt mede mogelijk gemaakt door het gerechtshof Amsterdam en de Raad voor de rechtspraak en wordt gepubliceerd op het weblog [European Courts](#) en op de [website](#) van het gerechtshof Amsterdam.

Kernredactie: Marc de Werd en Roel Andrea

Medewerkers: Robin Cozijnsen, Menco Rasterhoff, Nienke de Visser, Mirjam Winkels.

Copyright © 2013 Marc de Werd

Volg **RECHTSPRAAK EUROPA** op twitter: [@EuropeanCourts](#)

INHOUDSOPGAVE

1. RECHTSPRAAK EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

- TIP: LEES OOK DE CASE LAW INFORMATION NOTES VAN HET HOF
- VERBOD VAN FOLTERING (ART. 3)
- RECHT OP VRIJHEID EN VEILIGHEID (ART. 5)
- FAMILIELEVEN/PRIVACY (ART. 8)
- AFSTAND RECHTSMACHT TEN GUNSTE VAN GROTE KAMER ART. 30)
- VOORWAARDEN VOOR ONTVANKELIJKHEID (ART. 35)
- BESCHERMING VAN EIGENDOM (ART. 1 EERSTE PROTOCOL)
- RECHT OP ONDERWIJS (ART. 2 EERSTE PROTOCOL)

2. RECHTSPRAAK GERECHT EN HOF VAN JUSTITIE EUROPESE UNIE

- BURGERLIJKE EN HANDELSZAKEN
- BURGERSCHAP VAN DE UNIE
- CONSUMENTENRECHT
- EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL
- FISCALE BEPALINGEN
- GEMEENSCHAPPELIJK BUITENLANDS EN VEILIGHEIDSBELEID
- KREDIETVERSTREKKINGEN
- LANDBOUW
- MEDEDINGING
- MEDIA
- MILIEU
- SOCIALE ZEKERHEID VAN MIGRERENDE WERKNEMERS
- STEUNMAATREGELEN VAN DE STATEN
- VERVOER
- VREEMDELINGEN
- VRIJ VERKEER VAN KAPITAAL

3. PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN

- TIP: ZOEKEN NAAR PREJUDICIËLE VRAGEN

1. RECHTSPRAAK EUROPEES HOF VOOR DE RECHTEN VAN DE MENS

RECHTSPRAAK

STRAATSBURG

(Uitspraken over z.g. repeterende rechtsvragen, over de overschrijding van de redelijke termijn van art. 6 EVRM en zaken die eindigen in billijke genoegdoening blijven veelal buiten beschouwing. Uitspraken worden drie maanden na de uitspraakdatum definitief tenzij intern appel wordt ingesteld bij de Grote Kamer van het Hof.)

TIP: LEES OOK DE CASE LAW INFORMATION NOTES VAN HET HOF

De persdienst van het Hof publiceert [factsheets](#) over Straatsburgse rechtspraak, alsmede de maandelijkse [case law information notes](#).

VERBOD VAN FOLTERING (ART. 3)

ARREST – 28 mei 2013 – Eremia en anderen t. Moldavië – persbericht – arrest

Autoriteiten van Moldavië hebben nagelaten om effectieve maatregelen te treffen om te voorkomen dat een politieagent herhaaldelijk zijn vrouw ernstig mishandelde, terwijl zij van deze mishandelingen op de hoogte waren. Het hof betrok daarbij tevens dat de beide dochters van het echtpaar getuige waren van deze mishandelingen en daar psychologische schade van hebben opgelopen. Gelet op deze lakse houding van de autoriteiten stelt het hof een schending van het recht op familieleven ten aanzien van het gezin en schendingen van het verbod op onmenselijke behandeling van de vrouw vast.

ARREST – 23 mei 2013 – E. A. t. Rusland – persbericht – arrest

Russische autoriteiten schonden rechten van een HIV-besmette gedetineerde, die geen toegang kreeg tot een HIV-test, noodzakelijk om de juiste medische behandelwijze van klager vast te kunnen stellen. Schending artikel 3.

ARREST – 23 mei 2013 – K. t. Rusland – persbericht – arrest

RECHT OP VRIJHEID EN VEILIGHEID (ART. 5)

ARREST – 2 mei 2013 – Petukhova t. Rusland – persbericht – arrest

De zaak betreft klagsters opname in een psychiatrische inrichting. Het hof stelt vast dat de nationale procedures niet zijn gevolgd, waardoor het gedwongen psychiatrisch onderzoek en de daaraan voorafgaande hechtenis in strijd zijn met artikel 5 van het EVRM.

FAMILIELEVEN/PRIVACY (ART. 8)

ARREST – 28 mei 2013 – Leventoğlu Abdulkadiroğlu t. Turkije – persbericht – arrest

Schending van artikel 8 en 14 (discriminatie) doordat vrouwen – anders dan mannen - na hun huwelijk hun oorspronkelijke achternaam niet als officiële naam mogen gebruiken.

ARREST – 16 mei 2013 – Garnaga t. Oekraïne – persbericht – arrest

Onder Oekraïens recht krijgt het kind als middelste naam de voornaam van de vader; wijziging van de middelste naam door het kind is slechts toegestaan als de vader zijn naam heeft veranderd. In het onderhavige geval wenste klagster echter haar middelste naam te wijzigen in de voornaam van haar stiefvader. Het hof acht de beperkingen onder het nationale recht niet gerechtvaardigd, gelet op het belang van klagster en de reeds bestaande soepele regelgeving in Oekraïne voor wijziging van voor- en achternamen.

ARREST – 14 mei 2013 – Gross t. Zwitserland – persbericht – arrest

De Zwitserse wet staat toe om in bepaalde gevallen een letale dosis medicijnen voor te schrijven bij het plegen van euthanasie. Er zijn echter onvoldoende richtlijnen opgesteld die duidelijk maken in welke gevallen dit is toegestaan. Dit levert een onzekere situatie op en een schending van artikel 8.

“In the case *Haas v. Switzerland* it had already acknowledged that an individual’s right to decide the way in which and at which point his or her life should end, provided that he or she was in a position to freely form his or her judgment and to act accordingly, was one of the aspects of the right to respect for private life.”

“The Court considered that this lack of clear legal guidelines was likely to have a deterrent effect on doctors who would have otherwise be inclined to provide a person in Ms Gross’ situation with the requested situation”.

Zie ook onder artikel 3 (hiervóór): **28 mei 2013 – Eremia en anderen t. Moldavië – persbericht – arrest**

AFSTAND RECHTSMACHT TEN GUNSTE VAN GROTE KAMER ART. 30)

30 mei 2013 – S.A.S. t. Frankrijk – persbericht – zaak

Doorverwijzing van zaak naar Grote Kamer die betrekking heeft op het dragen van burka's in openbare gelegenheden in Frankrijk.

“The applicant, who is a practising Muslim, states that she wears the burka in order to live according to her faith, her culture and her personal convictions. She specifies that it is a garment that covers the entire body and includes both a thin veil covering the face and the niqab, a veil covering the entire face except the eyes. She points out that neither her husband nor any other member of her family puts pressure on her to wear the burka. She adds that she wears the niqab in public and in private, but not systematically. She agrees not to wear the niqab in some circumstances but wants to be able to wear it when she

chooses to. Her purpose, she states, is not to inconvenience others but to live according to her principles.”

VOORWAARDEN VOOR ONTVANKELIJKHEID (ART. 35)

ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 7 mei 2013 – Kuppenova en anderen t. Bulgarije – persbericht – beslissing

De zaak betreft compensatie voor onteigening van grond aan de Bulgaarse kust. In de zaak Kuppenova worden de klachten als kennelijk ongegrond verworpen, omdat geen gebruik was gemaakt van de mogelijkheid om compensatie te verkrijgen, nu restitutie niet mogelijk was.

ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 30 april – Hasan Uzun t. Turkije – persbericht – beslissing

Het hof herhaalt dat de regel van de uitputting van de nationale rechtsmiddelen een onmisbaar onderdeel is voor de werking van het verdrag. Na de belangrijkste aspecten van de nieuwe voorziening bij het Turkse Constitutionele Hof te hebben onderzocht stelt het Hof vast dat – anders dan klagers hebben aangevoerd - het Turkse Hof voldoende bevoegdheden heeft om, in beginsel, directe en snelle schadeloosstelling voor schendingen van de rechten en vrijheden beschermd door de Conventie te kunnen waarborgen. De klacht wordt niet-ontvankelijk verklaard.

BESCHERMING VAN EIGENDOM (ART. 1 EERSTE PROTOCOL)

ARREST – 28 mei 2013 – Nedelcheva en anderen t. Bulgarije – persbericht – arrest

De zaak betreft compensatie voor onteigening van grond aan de Bulgaarse kust. In de zaak Nedelcheva oordeelt het hof dat Bulgarije ten onrechte de in rechte vastgestelde compensatieregeling niet ten uitvoer heeft gelegd. In de zaak Kuppenova worden de klachten als kennelijk ongegrond verworpen, omdat geen gebruik was gemaakt van de mogelijkheid om compensatie te verkrijgen, nu restitutie niet mogelijk was.

ARREST – 14 mei 2013 – N.K.M. t. Hongarije – persbericht – arrest

De zaak betreft de klacht van een ambtenaar dat de heffing van 98 procent belasting op een deel van haar ontslagvergoeding, op grond van wetgeving die tien weken voor haar ontslag in werking is getreden, in strijd is met haar eigendomsrecht. Ondanks de ruime discretionaire bevoegdheid die de Hongaarse autoriteiten genieten met betrekking tot belastingzaken, oordeelt het hof dat dit middel niet in evenredige verhouding staat tot het nagestreefde legitieme doel om de Staatskas te beschermen tegen buitensporige ontslagvergoedingen, en dat de wetgeving in een overgangsregeling had moeten voorzien om aanpassing aan de nieuwe vertrekregeling mogelijk te maken en dat door het ontnemen van klagsters verworven recht, dat mede het maatschappelijk belang van reïntegratie op de arbeidsmarkt diende, de Hongaarse autoriteiten klagster hebben blootgesteld aan een buitensporige individuele last. Het hof stelt een schending van artikel 1 vast.

ARREST – 2 mei 2013 – Panteliou-Darne and Blantzouka t. Griekenland – persbericht – arrest

Doordat klagers jarenlang hebben gewacht met het claimen van kinderbijslag, waar zij recht op hadden, mocht de werkgever er vanuit gaan dat klagers afstand hadden gedaan van hun recht op die bijslag. De weigering de kinderbijslag alsnog toe te kennen levert dan ook geen schending op van artikel 1.

RECHT OP ONDERWIJS (ART. 2 EERSTE PROTOCOL)

ARREST – 30 mei 2013 – Lavida en anderen t. Griekenland – persbericht – arrest

Het hof herhaalt dat de voortduring van het plaatsen van Roma kinderen op scholen met uitsluitend andere Roma kinderen neigt naar etnische segregatie. Schending van artikel 14 EVRM in samenhang met artikel 2 EP.

RECHT OP VRIJE VERKIEZINGEN (ART. 3 EERSTE PROTOCOL)

ARREST – 7 mei 2013 – Shindler t. het Verenigd Koninkrijk – persbericht – arrest

Klager is een Britse staatsburger die na zijn pensioen in 1982 naar Italië is verhuisd. Op grond van Brits recht zijn burgers die langer dan 15 jaren in het buitenland woonachtig zijn niet meer gerechtigd om een stem uit te brengen bij de parlementsverkiezingen. Klager stelt onder verwijzing naar de sterke banden die hij nog heeft met het Verenigd Koninkrijk, dat de '15-jaars regel' een inbreuk vormt op zijn recht op vrije verkiezingen. Het hof oordeelt dat, gelet op de discretionaire bevoegdheid die aan het Verenigd Koninkrijk toekomt bij het organiseren van verkiezingen, de '15-jaars regel' evenredig is aan het nagestreefde legitieme doel en zodoende geen inbreuk maakt op het recht van klager op vrije verkiezingen.

2. RECHTSPRAAK GERECHT EN HOF VAN JUSTITIE EUROPESE UNIE

RECHTSPRAAK

LUXEMBURG

ARBEIDSRECHT

ARREST – 30 mei 2013 – Zaak C-342/12 – Worten – arrest

Verwerking van persoonsgegevens – Richtlijn 95/46/EG – Artikel 2 – Begrip ‘persoonsgegevens’ – Artikelen 6 en 7 – Beginselen betreffende kwaliteit van gegevens en toelaatbaarheid van gegevensverwerking – Artikel 17 – Beveiliging van verwerking – Arbeidstijd van werknemers – Arbeidstijdregister – Toegang door nationale autoriteit bevoegd voor toezicht op arbeidsvoorwaarden – Verplichting voor werkgever om onmiddellijk consulteerbaar arbeidstijdregister ter beschikking te stellen

BURGERLIJKE EN HANDELSZAKEN

CONCLUSIE – 16 mei 2013 – Zaak C-157/12 – Salzgitter Mannesmann Handel – conclusie

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Verordening (EG) nr. 44/2001– Tenuitvoerlegging van in een andere lidstaat gegeven beslissing – Gronden voor weigering van tenuitvoerlegging – Eerdere beslissing van dezelfde lidstaat in procedure tussen dezelfde partijen die hetzelfde onderwerp betreft en op dezelfde oorzaak berust – Onverenigbare beslissingen

ARREST – 16 mei 2013 – Zaak C-228/12 – Melzer – arrest

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Bijzondere bevoegdheid ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad – Grensoverschrijdende deelneming van meerdere personen aan eenzelfde onrechtmatige daad – Mogelijkheid om territoriale bevoegdheid te baseren op plaats waar andere veroorzaker van schade dan verweerder heeft gehandeld (‘wechselseitige Handlungsortzurechnung’)

CONCLUSIE – 15 mei 2013 – Zaak C-184/12 – UNAMAR – conclusie

Verdrag inzake recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst – Beginsel van wilsautonomie – Grenzen – Invloed van bepalingen van bijzonder dwingend recht van land van aangezochte rechter – Handelsagentuurovereenkomst

CONCLUSIE – 8 mei 2013 – Zaak C-251/12 – Van Buggenhout en Van de Mierop (faillite Grontimmo) – conclusie

Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Verordening (EG) nr. 1346/2000 – Insolventieprocedures – Uitvoering van verplichtingen ten voordele van insolventieschuldenaar – Betaling door derde aan schuldeiser van insolventieschuldenaar – Onwetendheid van opening van insolventieprocedure

A-G: Een betaling aan een schuldeiser van de insolventieschuldenaar vormt een uitvoering van een verbintenis „ten voordele van de schuldenaar”, in de zin van artikel 24 van verordening nr. 1346/2000, wanneer deze betaling wordt verricht ter vervulling van een tegenover de insolventieschuldenaar aangegane verplichting

BURGERSCHAP VAN DE UNIE

CONCLUSIE – 29 mei 2013 – Zaak C-140/12 – Brey – conclusie

Burgerschap van de Unie – Vrij verkeer van personen – Artikel 7, lid 1, sub b, van richtlijn 2004/38/EG – Recht om gedurende meer dan drie maanden op het grondgebied van andere lidstaat te verblijven – Personen die hun beroepswerkzaamheid hebben beëindigd – Verblijfsvoorwaarden – Aanvraag van bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestatie („Ausgleichszulage”) – Begrip „sociale bijstand

ARREST – 8 mei 2013 – Zaak C-529/11 – Alarape en Tijani – arrest

Vrij verkeer van personen – Verordening (EEG) nr. 1612/68 – Artikel 12 – Echtgenoot die gescheiden is van staatsburger van lidstaat die in andere lidstaat heeft gewerkt – Meerderjarig kind dat zijn opleiding voortzet in gastland – Verblijfsrecht voor ouder die staatsburger van derde land is – Richtlijn 2004/38/EG – Artikelen 16 tot en met 18 – Duurzaam verblijfsrecht van familieleden van burger van Unie die niet nationaliteit van lidstaat hebben – Legaal verblijf – Verblijf op basis van bedoeld artikel 12

ARREST – 8 mei 2013 – Zaak C-87/12 – Ymeraga e.a. – arrest

Burgerschap van Unie – Artikel 20 VWEU – Verblijfsrecht voor onderdanen van derde land, familieleden van burger van Unie die geen gebruik heeft gemaakt van recht van vrij verkeer – Grondrechten

Hof: Artikel 20 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het niet eraan in de weg staat dat een lidstaat een onderdaan van een derde land het verblijf op zijn grondgebied ontzegt wanneer deze onderdaan van een derde land wil verblijven bij een familielid dat burger van de Europese Unie is, dat woont in die lidstaat, waarvan het de nationaliteit bezit, en dat nooit van zijn recht van vrij verkeer als burger van de Unie gebruik heeft gemaakt, mits een dergelijke weigering niet tot gevolg heeft dat de betrokken burger van de Unie het effectieve genot van de belangrijkste aan de status van burger van de Unie ontleende rechten wordt ontzegd.

CONSUMENTENRECHT

ARREST – 30 mei 2013 – Zaak C-397/11 – Jörös – arrest

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Ambtshalve onderzoek door nationale rechter van oneerlijk karakter van contractueel beding – Door nationale rechter te trekken consequenties uit vaststelling van oneerlijk karakter van beding

ARREST – 30 mei 2013 – Zaak C-488/11 – Asbeek Brusse en de Man Garabito – Nederlandse zaak (hof Amsterdam) – arrest

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Huurovereenkomst voor woonruimte tussen beroeps- of bedrijfsmatige verhuurder en voor privédoeleinden handelende huurder – Ambtshalve toetsing door nationale rechter van oneerlijk karakter van contractueel beding – Boetebeding – Vernietiging van beding

Het Hof van Justitie heeft uitspraak gedaan in een zaak over consumentenbescherming. Het Gerechtshof Amsterdam had het Hof vragen gesteld over de uitleg van een Europese richtlijn inzake de bescherming van consumenten tegen oneerlijke bedingen in overeenkomsten, gesloten met een partij die handelt in de uitoefening van een bedrijf.

In deze zaak was sprake van een huurovereenkomst tussen twee particulieren en een vennootschap die bedrijfsmatig woningen verhuurde. Deze huurovereenkomst bevatte een oneerlijke beding in de vorm van zeer hoge boetes in geval van niet-nakoming van een contractuele verplichting. Als gevolg van een betalingsachterstand werd de huurders in deze zaak een zeer hoge boete opgelegd, welke zij aanvochten voor de rechter. Hierbij eisten zij niet dat het oneerlijke beding in de huurovereenkomst zou worden vernietigd, maar slechts dat de boete zou worden verlaagd. De richtlijn bepaalt echter dat lidstaten ervoor zorgen dat een oneerlijk beding in een huurovereenkomst tussen een particulier en een bedrijfsmatig opererende partij niet wordt toegepast.

In Nederland dient de rechter zich bij de beslechting van een geschil te beperken tot wat de partijen in kwestie hebben aangevoerd. Een bepaling in een overeenkomst die in strijd is met het recht kan dus niet zomaar nietig worden verklaard, als de partijen hierom niet hebben gevraagd. Dit is anders indien de bepaling naar nationaal recht in strijd is met de openbare orde; in dat geval verklaart de rechter het beding ambtshalve nietig.

Het Hof van Justitie heeft in zijn arrest van vandaag bepaald dat de norm in de richtlijn, die voorschrijft dat een oneerlijk beding niet tegen een particulier kan worden ingeroepen, gelijkwaardig is aan de nationale regels die worden beschouwd als regels van openbare orde. De richtlijn beoogt de consument effectieve bescherming te bieden tegen misbruik door een bedrijfsmatig handelende partij van diens inherente machtspositie, aldus het Hof. Dit brengt mee dat de nationale rechter, indien hij van oordeel is dat een beding in een huurovereenkomst volgens de definitie in de richtlijn oneerlijk is, verplicht is dit beding nietig te verklaren. Hij mag in dat geval dan ook niet volstaan met het beperken van de gevolgen van een dergelijk beding.

De door het Hof gekozen benadering ligt in de lijn van zijn vaste rechtspraak. In deze zaak bevestigt het Hof echter dat oneerlijke bedingen in huurcontracten tussen een particulier en een bedrijfsmatig handelende partij eveneens onder de werking van de richtlijn vallen.

Hof: Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten moet aldus worden uitgelegd dat zij, afgezien van de bedingen waarin dwingende wettelijke of bestuursrechtelijke bepalingen van nationaal recht zijn overgenomen, wat door de nationale rechter dient te worden nagegaan, van toepassing is op een huurovereenkomst voor woonruimte, gesloten tussen een verhuurder die handelt in het kader van zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit en een huurder die handelt voor doeleinden die buiten zijn bedrijfs- of beroepsactiviteit vallen.

Richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat:

- *de nationale rechter, wanneer bij hem door een verkoper tegen een consument een vordering is ingesteld over de uitvoering van een overeenkomst en hij op grond van de nationale regels van procesrecht bevoegd is ambtshalve na te gaan of het aan de vordering ten grondslag liggende beding in strijd is met nationale regels van openbare orde, op dezelfde wijze ambtshalve moet toetsen of dat beding uit het oogpunt van de in deze richtlijn gegeven criteria oneerlijk is, wanneer hij heeft vastgesteld dat het beding binnen de werkingssfeer van de richtlijn valt;*
- *de nationale rechter, wanneer hij op grond van de nationale regels van procesrecht bevoegd is ambtshalve over te gaan tot vernietiging van een beding dat in strijd is met de openbare orde of met een dwingende wetsbepaling waarvan de strekking deze sanctie rechtvaardigt, in beginsel, na partijen de gelegenheid te hebben gegeven op tegenspraak hun standpunt kenbaar te maken, ambtshalve moet overgaan tot vernietiging van een contractueel beding waarvan hij het oneerlijke karakter uit het oogpunt van de in de richtlijn gegeven criteria heeft vastgesteld.*

Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat een nationale rechter die heeft vastgesteld dat een boetebeding in een overeenkomst tussen een verkoper en een consument oneerlijk is, er niet mee mag volstaan, zoals dit op grond van het nationale recht is toegestaan, de hoogte van de ingevolge dat beding aan die consument in rekening gebrachte boete te matigen, maar zonder meer verplicht is dat beding voor de consument buiten toepassing te laten.

EUROPEES AANHOUDINGSBEVEL

ARREST – 30 mei 2013 – Zaak C-168/13 PPU – F – persbericht – arrest (FR)

Coopération policière et judiciaire en matière pénale – Décision-cadre 2002/584/JAI – Articles 27, paragraphe 4, et 28, paragraphe 3, sous c) – Mandat d'arrêt européen et procédures de remise entre États membres – Règle de la spécialité – Demande d'extension du mandat d'arrêt européen ayant justifié la remise ou demande de remise ultérieure à un autre État membre – Décision de l'autorité judiciaire de l'État membre d'exécution accordant le consentement – Recours suspensif – Admissibilité

Le droit de l'Union n'empêche pas les États membres de prévoir un recours suspensif contre une décision d'extension des effets d'un mandat d'arrêt européen. Il exige toutefois que, lorsque les États membres choisissent de prévoir un tel recours, la décision d'extension intervienne dans les délais prévus par le droit de l'Union en matière de mandat d'arrêt européen.

FISCALE BEPALINGEN

CONCLUSIE – 30 mei 2013 – Zaak C-622/11 – Pactor Vastgoed – Nederlandse zaak – conclusie – no judgment

Zesde btw-richtlijn – Artikel 20 – Recht op aftrek – Herziening van aftrek – Levering van onroerende zaak door leverancier aan onroerendgoedhandelaar – Naheffing van na herziening van aftrek verschuldigde btw van belastingplichtige die niet degene is die die aftrek in het verleden heeft toegepast en niet de belaste handeling heeft verricht die tot diezelfde aftrek heeft geleid

Pactor BV heeft een onverdeelde helft van een onroerende zaak verkregen onder toepassing van de zogenaamde optie voor belaste levering. Na de verkrijging heeft Pactor de onroerende zaak korte tijd vrijgesteld van omzetbelasting verhuurd en vervolgens (ongeveer een half jaar na de aankoop) met toepassing van de vrijstelling van omzetbelasting geleverd aan een derde. Achteraf gezien voldoet de levering aan de belanghebbende daarmee niet aan de voorwaarden voor belaste levering. De Inspecteur heeft op grond van de Wet op de omzetbelasting 1968 bij de leverancier opgekomen 'herzienings-btw' van Pactor nagegeven. De Hoge Raad vraagt of richtlijn 77/388/EG toelaat dat het bedrag van de naheffing wordt geheven van een ander dan de belastingplichtige die de aftrek in het verleden heeft toegepast, in het bijzonder – zoals bij de toepassing van de Wet op de omzetbelasting 1968 – van degene die een goed van die belastingplichtige geleverd heeft gekregen.

A-G: De Zesde richtlijn (77/388/EEG) van de Raad van 17 mei 1977 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der lidstaten inzake omzetbelasting – Gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde: uniforme grondslag, die ten tijde van de feiten in het hoofdgeding toepasselijk was, laat niet toe dat, ingeval de oorspronkelijk toegepaste aftrek van btw overeenkomstig artikel 20 van de Zesde richtlijn wordt herzien in die zin dat het bedrag van de aftrek geheel of gedeeltelijk moet worden terugbetaald, dit bedrag wordt geheven van een ander dan de belastingplichtige die de aftrek in het verleden heeft toegepast, in het bijzonder van degene die een goed van die belastingplichtige geleverd heeft gekregen en die niet aan de betrokken transactie heeft deelgenomen."

ARREST – 30 mei 2013 – Zaak C-651/11 – X – Nederlandse zaak – arrest – judgment

Btw – Zesde richtlijn (77/388/EEG) – Artikel 5, lid 8 – Begrip 'Overgang van geheel of gedeelte van algemeenheid van goederen' – Overdracht van 30 % van aandelen in vennootschap waarvoor overdrager aan btw onderworpen diensten verricht

Eind 1996 besloot X BV zijn belang van 30% in A BV te verkopen. In verband met de overdracht van de aandelen hebben diverse adviseurs diensten verleend aan X BV, waarvoor facturen met berekening van omzetbelasting (ten bedrage van fl. 100.130,-) zijn uitgebracht. In geschil is of X BV recht heeft op aftrek van de voorbelasting ter zake van deze diensten. In dit kader legt de Hoge Raad een aantal vragen voor over de interpretatie van richtlijn 77/388/EG.

Hof: De artikelen 5, lid 8, en/of 6, lid 5, van de Zesde richtlijn (77/388/EEG) van de Raad van 17 mei 1977 betreffende de harmonisatie van de wetgevingen der lidstaten inzake omzetbelasting – Gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde:

uniforme grondslag, moeten aldus worden uitgelegd dat de overdracht van 30 % van de aandelen in een vennootschap waarvoor de overdrager aan de belasting over de toegevoegde waarde onderworpen diensten verricht, geen overgang van het geheel of een gedeelte van een algemeenheid van goederen of diensten in de zin van deze bepalingen vormt, ongeacht of de overige aandeelhouders nagenoeg tegelijkertijd aan dezelfde persoon alle andere aandelen in deze vennootschap overdragen en deze overdracht nauw samenhangt met de voor dezelfde vennootschap verrichte managementwerkzaamheden.

ARREST – 30 mei 2013 – Zaak C-663/11 – Scandic Distilleries – arrest

Prejudiciële verwijzing – Richtlijn 92/12/EEG – Accijns – Producten, uitgeslagen tot verbruik in lidstaat waar accijns is voldaan – Zelfde producten vervoerd naar andere lidstaat waar accijns ook is voldaan – Verzoek om teruggaaf van in eerste lidstaat voldane accijns – Weigering omdat verzoek niet vóór verzending van goederen is ingediend – Verenigbaarheid met Unierecht

Hof: Artikel 22, leden 1 tot en met 3, van richtlijn 92/12/EEG van de Raad van 25 februari 1992 betreffende de algemene regeling voor accijnsproducten, het voorhanden hebben en het verkeer daarvan en de controles daarop, zoals gewijzigd bij richtlijn 92/108/EEG van de Raad van 14 december 1992, moet aldus worden uitgelegd dat, wanneer in een lidstaat tot verbruik uitgeslagen accijnsproducten na voldoening van de accijns in die lidstaat zijn vervoerd naar een andere lidstaat, waar deze producten aan accijns zijn onderworpen en de accijns ook is voldaan, een verzoek om teruggaaf van de in de lidstaat van vertrek voldane accijns niet kan worden afgewezen alleen op grond dat dit verzoek niet vóór de verzending van deze producten is ingediend, maar moet worden beoordeeld op basis van lid 3 van dit artikel. Wanneer de accijns in de lidstaat van bestemming niet is voldaan, kan een dergelijk verzoek daarentegen worden afgewezen op grond van de leden 1 en 2 van dit artikel.

ARREST – 16 mei 2013 – Zaak C-169/12 – TNT Express Worldwide – arrest

Belasting over de toegevoegde waarde – Richtlijn 2006/112/EG – Artikel 66, sub a tot en met c – Vervoer- en verzenddiensten – Verschuldigd worden – Datum van ontvangst van prijs en uiterlijk dertigste dag na prestatie – Eerdere uitreiking van factuur

Hof: Artikel 66 van richtlijn 2006/112/EG van de Raad van 28 november 2006 betreffende het gemeenschappelijke stelsel van belasting over de toegevoegde waarde, zoals gewijzigd bij richtlijn 2008/117/EG van de Raad van 16 december 2008, moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling volgens welke de belasting over de toegevoegde waarde voor vervoer- en verzenddiensten verschuldigd wordt op de datum van ontvangst van de volledige prijs of een deel ervan, maar uiterlijk op de dertigste dag vanaf de dag van de verrichting van die diensten, zelfs indien de factuur eerder is uitgereikt en voorziet in een latere betalingstermijn.

ARREST – 16 mei 2013 – Zaak C-191/12 – Alakor Gabonatermelő és Forgalmazó Kft. – arrest

Geen volledige teruggaaf van onverschuldigd betaalde belasting over toegevoegde waarde – Nationale wettelijke regeling die teruggaaf van btw uitsluit vanwege afwenteling ervan op derde – Compensatie in vorm van steun die gedeelte van niet-afrekbare btw dekt – Ongerechtvaardigde verrijking

A-G: Het beginsel van teruggaaf van belastingen die in een lidstaat in strijd met het Unierecht zijn geïnd, moet aldus worden uitgelegd dat het er zich niet tegen verzet dat die staat weigert een gedeelte van de belasting over de toegevoegde waarde die ten gevolge van een met het Unierecht strijdige nationale maatregel niet in mindering kon worden gebracht, terug te geven, op grond dat dit gedeelte van de belasting is gesubsidieerd met aan de belastingplichtige verleende steun die door de Europese Unie en die staat samen is gefinancierd, op voorwaarde dat de uit de weigering van de aftrek van de belasting over de toegevoegde waarde voortvloeiende economische last volledig is geneutraliseerd, waarbij het aan de nationale rechter staat om na te gaan of dit het geval is.

ARREST – 8 mei 2013 – Zaak C-142/12 – Marinov – arrest

Belasting over de toegevoegde waarde – Richtlijn 2006/112/EG – Artikelen 18, sub c, 74 en 80 – Beëindiging van belastbare economische activiteit – Schrapping van belastingplichtige uit btw-register door belastingdienst – Onder zich hebben van goederen waarvoor recht op btw-afrek is ontstaan – Maatstaf van heffing – Normale waarde of aankoopwaarde – Berekening op tijdstip van handeling – Directe werking van artikel 74

ARREST – 8 mei 2013 – Zaak C-271/12 – Petroma Transports e.a. – arrest

Fiscale bepalingen – Belasting over toegevoegde waarde – Zesde richtlijn (77/388/EEG) – Recht op afrek van voorbelasting – Verplichtingen van belastingplichtige – Bezit van onregelmatige of onnauwkeurige facturen – Ontbreken van verplichte vermeldingen – Weigering van recht op afrek – Achteraf overgelegd bewijs dat gefactureerde handelingen daadwerkelijk zijn verricht – Corrigerende facturen – Recht op terugaaf van btw – Neutraliteitsbeginsel

GEMEENSCHAPPELIJK BUITENLANDS EN VEILIGHEIDSBELEID

ARREST – 28 mei 2013 – Zaak C-239/12 – Abdulrahim / Raad en Commissie – **Grote Kamer – persbericht – arrest**

Hogere voorziening – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) – Beperkende maatregelen ten aanzien van sommige personen en entiteiten die banden hebben met Usama bin Laden, Al-Qa'ida-netwerk en Taliban – Verordening (EG) nr. 881/2002 – Beroep tot nietigverklaring – Schrapping van belanghebbende van lijst van betrokken personen en entiteiten – Procesbelang

ARREST – 28 mei 2013 – Zaak T-187/11 – Trabelsi e.a. / Raad – arrest

Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid – Restrictieve maatregelen tegen bepaalde personen en entiteiten vanwege situatie in Tunesië – Bevriezing van tegoeden – Artikel 17, lid 1, van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie – Beroep tot schadevergoeding – Artikel 44, lid 1, sub c, van het Reglement voor procesvoering van Gerecht – Niet-ontvankelijkheid

KREDIETVERSTREKKINGEN

CONCLUSIE – 30 mei 2013 – Zaak C-85/12 – LBI (anciennement Landsbanki Islands) – persbericht – conclusie (FR)

Het Franse Hof van Cassatie vraagt of de IJslandse wet van 20 december 2002, die elke rechtsoverdracht tegen een financiële instelling verbodt of opschortte zodra een uitstel van betaling van kracht was, gevolgen kan hebben voor conservatoire maatregelen die in een andere lidstaat zijn vastgesteld vóór het verlenen van uitstel van betaling.

Advocaat-generaal Cruz Villalón is van mening dat de richtlijn betreffende de sanering en de liquidatie van kredietinstellingen zich er niet tegen verzet dat, zoals in IJsland, bij wet maatregelen tot sanering van kredietinstellingen worden genomen. Die maatregelen moeten betrekking hebben op specifieke instellingen en de betrokkenen moeten op doeltreffende wijze hiertegen bij de rechter kunnen opkomen.

LANDBOUW

ARREST – 30 mei 2013 – Gevoegde zaken T-454/10 + T-482/11 – Anicav / Commissie + Agrucon e.a. / Commissie – arrest

Landbouw – Gemeenschappelijke ordening van markten – Steun aan sector groenten en fruit – Beroep tot nietigverklaring – Rechtstreekse geraaktheid – Ontvankelijkheid – Verwerkte groenten en fruit – Actiefondsen en operationele programma's – Financiering van activiteiten die geen verwerkingsactiviteiten in eigenlijke zin zijn

CONCLUSIE – 29 mei 2013 – Zaak C-101/12 – Schaible – conclusie

Landbouw – Verordening (EG) nr. 21/2004 – Identificatie en registratie van schapen en geiten – Artikel 16 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie – Artikel 20 van het Handvest – Evenredigheid – Gelijkheid

MEDEDINGING

CONCLUSIE – 30 mei 2013 – Zaak C-40/12 P – Gascogne Sack Deutschland (anciennement Sachsa Verpackung) / Commissie – Grote Kamer – conclusie

Hogere voorziening – Mededingingsregeling – Sector van industriële kunststof zakken – Geldboeten – Schending van grondrecht op eerlijke behandeling binnen redelijke termijn door Gerecht

CONCLUSIE – 30 mei 2013 – Zaak C-50/12 P – Kendrion / Commissie – Grote Kamer – Nederlandse zaak – conclusie

Hogere voorziening – Mededinging – Mededingingsregeling – Sector van industriële kunststof zakken – Geldboeten – Schending van grondrecht op eerlijke behandeling binnen redelijke termijn door het Gerecht

De Nederlandse onderneming Kendrion NV en haar dochteronderneming Fardem Packaging BV, zijn actief in de sector voor industriële kunststof zakken. De Commissie heeft zowel het moederbedrijf als het dochterbedrijf boetes van respectievelijk 34 miljoen en 2,2 miljoen EUR opgelegd wegens inbreuk op de Europese mededingingsregels. Kendrion is bij het Gerecht van de EU tegen de aan haar opgelegde boete opgekomen. In deze hogere voorziening voert Kendrion aan dat het Gerecht ten onrechte heeft aangenomen dat Kendrion en Fardem als een economische eenheid moet worden beschouwd. Daarnaast klaagt de onderneming dat zij als enige toerekenbare moederonderneming een hogere boete moest betalen dan haar dochteronderneming en dat de boete verkeerd is vastgesteld. Ten slotte is Kendrion van mening dat de zaak voor het Gerecht buitensporig lang heeft geduurd, waardoor verlaging van de boete gepast zou zijn.

In haar conclusie van vandaag is advocaat-generaal Sharpston van oordeel dat het Gerecht wel degelijk op goede gronden heeft geoordeeld dat Kendrion en Fardem als een economische eenheid moeten worden aangemerkt, voor de periode van 7 jaar dat Fardem een volledige dochter van Kendrion was. Hierbij merkt zij op dat het feit dat Kendrion Fardem overnam om in die onderneming te kunnen investeren, met zich meebrengt dat Kendrion hiermee beslissende invloed op het marktgedrag van Fardem beoogde te verkrijgen.

Daarnaast constateert de advocaat-generaal dat het op het eerste gezicht curieuze feit dat moederonderneming Kendrion een hogere boete opgelegd kreeg dan de dochteronderneming Fardem, hoewel het gedrag van laatstgenoemde enkel aan Kendrion werd toegerekend omdat zij 100% eigenaar van Fardem was, gerechtvaardigd is doordat Fardem slechts 7 jaar in eigendom van Kendrion is geweest. Op het moment dat de maximale boete van 10% van de totale omzet werd vastgesteld, was Fardem weer een zelfstandige onderneming waardoor de omzet van het voormalige moederbedrijf niet meer relevant was voor de hoogte van de boete. Het verschil in hoogte van de boetes die aan verschillende concerns zijn opgelegd is dus objectief gerechtvaardigd, aldus Sharpston.

De advocaat-generaal is daarentegen wel van oordeel dat de procedure voor het Gerecht, waarbij tussen het einde van de schriftelijke procedure en de terechtzitting ongeveer 4 jaar zijn verstreken, niet binnen een redelijke termijn is gevoerd. Aangezien dit feit echter niet kan leiden tot vernietiging van het arrest en evenmin het recht op verdediging van Kendrion heeft geschonden, komt de advocaat-generaal tot de conclusie dat een enkele constatering van een schending van de redelijke termijn voldoende is. Het staat Kendrion daarna vrij een aparte schadevergoedingsprocedure te beginnen.

Voor het overige adviseert advocaat-generaal Sharpston het Hof de hogere voorziening af te wijzen.

CONCLUSIE – 30 mei 2013 – Zaak C-58/12 P – Groupe Gascogne / Commissie – Grote Kamer – conclusie

Hogere voorziening – Mededinging – Mededingingsregeling – Sector van industriële kunststof zakken – Geldboeten – Schending van grondrecht op eerlijk proces binnen redelijke termijn door Gerecht

ARREST – 17 mei 2013 – Zaak T-146/09 – Parker ITR en Parker-Hannifin / Commissie – persbericht – arrest

Mededinging – Mededingingsregelingen – Europese markt voor slangen voor maritieme toepassingen – Beschikking tot vaststelling van inbreuk op artikel 81 EG en artikel 53 van EER-Overeenkomst – Vaststelling van prijzen, marktverdeling en uitwisseling van commercieel gevoelige informatie – Toerekenbaarheid van inbreukmakend gedrag – Geldboeten – Richtsnoeren van 2006 voor berekening van geldboeten – Gewettigd vertrouwen – Plafond van 10 % – Verzachtende omstandigheden – Medewerking

ARREST – 17 mei 2013 – Gevoegde zaken T-147/09 + T-148/09 – Trelleborg Industrie / Commissie Trelleborg / Commissie – persbericht – arrest

Mededinging – Mededingingsregelingen – Europese markt voor slangen voor maritieme toepassingen – Beschikking tot vaststelling van inbreuk op artikel 81 EG en artikel 53 EER-Overeenkomst – Vaststelling van prijzen, verdeling van markt en uitwisseling van commercieel gevoelige informatie – Begrip voortdurende of voortgezette inbreuk – Verjaring – Rechtszekerheid – Gelijke behandeling – Geldboeten – Zwaarte en duur van inbreuk

ARREST – 17 mei 2013 – Zaak T-154/09 – MRI / Commissie – persbericht – arrest

Mededinging – Mededingingsregelingen – Europese markt voor slangen voor maritieme toepassingen – Beschikking tot vaststelling van inbreuk op artikel 81 EG en artikel 53 EER-Overeenkomst – Vaststelling van prijzen, verdeling van markt en uitwisseling van commercieel gevoelige informatie – Begrip voortdurende of voortgezette inbreuk – Verjaring – Motiveringsplicht – Gelijke behandeling – Gewettigd vertrouwen – Geldboeten – Zwaarte en duur van inbreuk – Verzachtende omstandigheden – Medewerking

ARREST – 8 mei 2013 – Zaak C-508/11 P – ENI / Commissie – persbericht – arrest

Hogere voorziening – Mededinging – Mededingingsregelingen – Markt van butadiëenrubber en van door polymerisatie in emulsie verkregen styreen-butadiëenrubber – Toerekenbaarheid van inbreuk opleverende gedraging van dochterondernemingen aan hun moedermaatschappijen – Vermoeden van daadwerkelijke uitoefening van beslissende invloed – Motiveringsplicht – Zwaarte van inbreuk – Vermenigvuldigingscoëfficiënt ter afschrikking – Concrete weerslag op markt – Verzwarende omstandigheden – Recidive

MEDIA

CONCLUSIE – 16 mei 2013 – Zaak C-234/12 – Sky Italia – conclusie

Richtlijn 2010/13/EU – Audiovisuele mediadiensten – Beperking van zendtijd voor televisiereclame – Strengere nationale bepalingen voor betaalzenders dan voor vrij toegankelijke zenders – Algemeen Unierechtelijk gelijkheidsbeginsel – Fundamentele vrijheden van de Europese interne markt – Vrijheid en pluriformiteit van de media

MILIEU

CONCLUSIE – 30 mei 2013 – Zaak C-151/12 – Commissie / Spanje – conclusie

Richtlijn 2000/60/EG – Waterbeleid van de Unie – Indeling en presentatie van de ecologische toestand van oppervlaktewateren – Stroomgebieden binnen autonome regio's – Wetgevingsbevoegdheden van de Spaanse centrale overheid – Regelingen in Catalonië

CONCLUSIE – 16 mei 2013 – Zaak C-203/12 – Billerud Karlsborg en Billerud skärblacka – conclusie

Regeling voor handel in broeikasgasemissierechten binnen Gemeenschap – Verplichte betaling van boete door exploitant die uiterlijk 30 april van elk jaar niet voldoende emissierechten heeft ingeleverd ter dekking van zijn emissies, ongeacht oorzaak van

verzuim – Niet meer verontreiniging dan toegestane hoeveelheid – Kwijtschelding of vermindering van boete onmogelijk – Evenredigheid

CONCLUSIE – 8 mei 2013 – Gevoegde zaken C-204/12 – C208/12 – Essent Belgium – conclusie

Vrij verkeer van goederen – Maatregelen van gelijke werking als kwantitatieve beperkingen – Richtlijn 2001/77/EG – Nationale steunregelingen voor hernieuwbare energie – Verplichting voor elektriciteitsleveranciers om groenestroomcertificaten te kopen – Verbod om garanties van oorsprong uit andere lidstaten van de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte in aanmerking te nemen

SOCIALE ZEKERHEID VAN MIGRERENDE WERKNEMERS

ARREST – 16 mei 2013 – Zaak C-598/10 – Wencel – arrest – judgment

Artikel 45 VWEU – Verordening (EEG) nr. 1408/71 – Artikel 10 – Ouderdomsuitkeringen – Normale woonplaats in twee verschillende lidstaten – Genot van overlevingspensioen in ene lidstaat en van ouderdomspensioen in andere lidstaat – Intrekking van een van die uitkeringen – Terugvordering van beweerdelijk onverschuldigde uitkeringen

STEUNMAATREGELEN VAN DE STATEN

ARREST – 30 mei 2013 – Zaak C-677/11 – Doux Élevage en Coopérative agricole UKL-ARREE – arrest – judgment

Artikel 107, lid 1, VWEU – Staatssteun – Begrip ‚staatsmiddelen‘ – Begrip ‚toerekenbaarheid aan staat‘ – Sectorale organisaties in landbouwsector – Erkende organisaties – Door die organisaties in belang van beroepsgroep vastgestelde gemeenschappelijke acties – Financiering uit door die organisaties vrijwillig ingevoerde bijdragen – Bestuurshandeling waarbij die bijdragen verplicht worden gesteld voor alle ondernemingen in betrokken landbouwsector

Hof: Artikel 107, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het besluit waarbij een nationale overheidsinstantie een overeenkomst die, zoals de sectorale overeenkomst in het hoofdgeding, een bijdrage invoert in het kader van een door de nationale overheid erkende sectorale organisatie, voor alle ondernemingen van een sector in de landbouw algemeen verbindend verklaart, waardoor die bijdrage verplicht wordt om acties te kunnen voeren op het gebied van communicatie, promotie, externe relaties, kwaliteitsgarantie, onderzoek en verdediging van de belangen van de sector, geen bestanddeel van een steunmaatregel van de staat vormt.

**CONCLUSIE – 29 mei 2013 – Zaak C-133/12 P – Stichting Woonlinie e.a. / Commissie – Nederlandse zaak – conclusie
(in gelijke zin: Zaak C-132/12 P – Stichting Woonpunt e.a. / Commissie – Nederlandse zaak – conclusie**

Hogere voorziening – Steunregeling van het Koninkrijk der Nederlanden voor woningcorporaties – Besluit waardoor toezeggingen van de Nederlandse autoriteiten om te voldoen aan het Unierecht bindend worden – Besluit waarbij stelsel verenigbaar wordt verklaard met de gemeenschappelijke markt – Artikel 263, vierde alinea, VWEU – Begrip ‚regelgevingshandeling die natuurlijke of rechtspersoon rechtstreeks raakt en geen uitvoeringsmaatregelen met zich meebrengt‘

Een groep Nederlandse woningbouwcorporaties ontving financiële steun van de overheid voor de bouw van sociale huurwoningen, onder meer in de vorm van garanties voor leningen. Na onderzoek kwam de Europese Commissie tot de conclusie dat de verleende steun mogelijk verboden staatssteun was. Echter, na toezeggingen van de Nederlandse regering om het bestaande systeem aan te passen, ging de Commissie akkoord en besliste dat de verleende steun verenigbaar was met de interne markt. Met dit Commissiebesluit werden de wijzigingen die de Nederlandse regering in het stelsel wilde doorvoeren, en welke als ongunstig door de woningbouwcorporaties werden aangemerkt, bindend. De corporaties verzochten het Gerecht van de EU dan ook dit besluit te vernietigen. Zij werden echter niet-ontvankelijk verklaard, omdat zij niet rechtstreeks en individueel door het besluit

zouden zijn getroffen en evenmin een procesbelang bij de zaak zouden hebben. Vernietiging van het besluit zou de corporaties, aldus het Gerecht, namelijk geen voordeel opleveren.

In zijn conclusie van adviseert Advocaat-generaal Wathelet het Hof om deze redenering van het Gerecht terzijde te schuiven en de woningbouwcorporaties alsnog ontvankelijk te verklaren. Volgens hem is het Gerecht namelijk onterecht voorbijgegaan aan een nieuwe bepaling die sinds het Verdrag van Lissabon deel uitmaakt van de EU-verdragen (artikel 263, vierde alinea VWEU). Dit artikel geeft particulieren ruimere mogelijkheden om besluiten in de vorm van 'algemene regelgevingshandelingen' zonder uitvoeringsmaatregelen voor het Gerecht aan te vechten, indien die hen rechtstreeks (maar niet individueel) raken. Het Gerecht had volgens de Advocaat-generaal ambtshalve moeten onderzoeken of dit het geval was. Daarnaast is hij van oordeel dat het besluit van de Commissie de woningbouwcorporaties inderdaad rechtstreeks raakte, aangezien dat besluit voor de corporaties nadelige rechtsgevolgen had; zij konden als gevolg van het besluit van de Commissie immers niet meer profiteren van de vroegere, gunstige steunregeling. In een dergelijk geval moet een besluit dan ook voor de rechter kunnen worden aangevochten.

Ten slotte is de advocaat-generaal van mening dat de corporaties, in tegenstelling tot het oordeel van het Gerecht, wel degelijk individueel geraakt worden door het Commissiebesluit. Volgens hem was van tevoren namelijk nauwkeurig vast te stellen welke corporaties rechtstreeks door het besluit zouden worden geraakt, waardoor zij een individueel aanwijsbare, gesloten kring vormden.

Aangezien de woningbouwcorporaties volgens de Advocaat-generaal wel degelijk belang hadden bij vernietiging van het Commissiebesluit, en het Gerecht de verruimde mogelijkheden waarin het Verdrag van Lissabon voorziet om een besluit aan te vechten ten onrechte niet heeft toegepast, adviseert hij het Hof de uitspraken van het Gerecht (deels) te vernietigen en de zaken opnieuw te laten beoordelen.

ARREST – 8 mei 2013 – Gevoegde zaken C-197/11 + C-203/11 – Libert e.a. All Projects & Developments e.a. – persbericht – arrest

Fundamentele vrijheden – Beperking – Rechtvaardiging – Staatssteun – Begrip 'overheidsopdracht voor werken' – Gronden en constructies in bepaalde gemeenten – Regionale regeling die voor overdracht daarvan vereist dat kandidaat-koper of kandidaat-huurder beschikt over 'voldoende band' met doelgemeente – Aan bouwheren en verkavelaars opgelegde sociale last – Fiscale stimuli en subsidiemechanismen

CONCLUSIE – 8 mei 2013 – Zaak C-195/12 – IBV & Cie – conclusion (FR) – no opinion

VERVOER

ARREST – 30 mei 2013 – Zaak C-512/10 – Commissie / Polen – persbericht – arrest

Niet-nakoming – Vervoer – Richtlijn 91/440/EEG – Ontwikkeling van de spoorwegen in de Gemeenschap – Richtlijn 2001/14/EG – Toewijzing van spoorweginfrastructuurcapaciteit – Artikel 6, leden 2 en 3, van richtlijn 2001/14 – Voortdurend ontbreken van financieel evenwicht – Artikelen 6, lid 1, en 7, leden 3 en 4, van richtlijn 91/440 – Ontbreken van maatregelen om infrastructuurbeheerder aan te moedigen – Artikelen 7, lid 3, en 8, lid 1, van richtlijn 2001/14 – Berekening van recht voor minimumtoegang

VREEMDELINGEN

ARREST – 30 mei 2013 – Zaak C-528/11 – Halaf – arrest

Asiel – Verordening (EG) nr. 343/2003 – Bepaling welke lidstaat verantwoordelijk is voor behandeling van door derdelander bij een van de lidstaten ingediend asielerzoek – Artikel 3, lid 2 – Beoordelingsruimte van lidstaten – Rol van Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor Vluchtelingen – Verplichting voor lidstaten om deze instantie om zienswijze te verzoeken – Geen

ARREST – 30 mei 2013 – Zaak C-534/11 – Arslan – persbericht – arrest

Ruimte van vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid – Richtlijn 2008/115/EG – Gemeenschappelijke normen en procedures inzake terugkeer van illegaal verblijvende derdelanders – Toepasbaarheid op asielzoekers – Mogelijkheid om derdelander in bewaring te houden na indiening van asielverzoek

VRIJ VERKEER VAN KAPITAAL

CONCLUSIE – 29 mei 2013 – Zaak C-95/12 – Commissie / Duitsland – Grote Kamer – persbericht –conclusie

Beroep krachtens artikel 260, lid 2, VWEU – Arrest van Hof waarin niet-nakoming is vastgesteld – Betekenis en draagwijdte van arrest – Financiële sancties – Dwangsom – Forfaitaire som – Gestelde dubbelzinnigheid van arrest – Tijdsspanne tussen einde van precontentieuze procedure en instelling van beroep bij Hof – Verzoek tot uitlegging

3. PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN

VRAGEN UIT NEDERLAND

(Deze rubriek bevat prejudiciële verwijzingen van Nederlandse rechters van de afgelopen maand aan het Hof van Justitie van de Europese Unie in Luxemburg.)

TIP: ZOEKEN NAAR PREJUDICIËLE VRAGEN

Alle prejudiciële verwijzingen (dus ook die van rechters uit andere lidstaten) worden opgenomen in de databank "Verwijzingsuitspraken (Bistro)". Daarin kan o.a. gezocht worden op onderwerp en EU-regelgeving. Op die manier is eenvoudig na te gaan of over de geldigheid of uitleg van een bepaalde regel van EU-recht mogelijk al prejudiciële vragen zijn gesteld en/of nog aanhangig zijn. De beantwoording van de vragen door het HvJEU wordt ook opgenomen in de databank. Bij een Nederlandse prejudiciële verwijzing wordt ook de einduitspraak van de Nederlandse rechter verwerkt in de databank.

De databank is te raadplegen via [Porta Iuris](#) ('Jurisprudentie' → 'uitgebreid zoeken' → 'databanken' → 'Europees recht' → 'verwijzingsuitspraken (Bistro)'. In de [weekoverzichten](#) op [Porta Iuris](#) staan de nieuw ingevoerde prejudiciële verwijzingen

Nota bene: [Porta Iuris](#) is alleen beschikbaar voor medewerkers van de Rechtspraak. Prejudiciële verwijzingen zijn ook toegankelijk op de website van HvJEU bij [Info Curia](#).

STAATSSTEUN

BY6102, Hoge Raad, 26 april 2013

NL Prejudiciële vragen over toerekening aan de staat van garantieverlening waarvan de overheid niet op de hoogte was

Staatssteun – garantstelling door overheid – toerekenbaarheid – artikel 107 en 108 VWEU – betrokkenheid van de overheid - arrest HvJEU C-482/99 (Stardust Marine) – Havenbedrijf Rotterdam

Commerz heeft een kredietfaciliteit ter beschikking gesteld aan RDM. Het gemeentelijke havenbedrijf Rotterdam heeft zich garant gesteld voor de nakoming van de verplichtingen van RDM. Een paar maanden later is het GHR een NV geworden (HbR). De gemeente is daarvan enig aandeelhouder. HbR heeft zich garant gesteld voor latere kredietverleningen

aan RDM. Commerz zegt de kredieten op en eist aflossing van openstaande bedragen. Betaling blijft uit en dus eist Commerz betaling door HbR op grond van de afgegeven garanties. HbR verweert zich met de stelling dat de garantie nietig is wegens strijd met het Europeesrechtelijke staatssteunverbod. Het hof oordeelde dat toetsing aan de in het Stardust Marine-arrest (HvJEU 16 mei 2002, [C-482/99](#), LJV AF5767) ontwikkelde criteria tot de conclusie leidt dat het verlenen van de garanties door het Havenbedrijf moet worden toegerekend aan de overheid. Daarbij achtte het hof van belang dat de gemeente via haar aandeelhouderschap en via statutaire bepalingen een sterke invloed had op het reilen en zeilen van HbR, dat die invloed in de praktijk ook werd uitgeoefend en dat in de statutaire doelomschrijving een prominente plaats is gegeven aan het algemeen belang.

In cassatie is Commerzbank van oordeel dat de garantieverlening niet aan de overheid kan worden toegerekend. Daartoe betoogt zij dat de in het Stardust Marine-arrest vereiste betrokkenheid van de overheid niet kan worden aangenomen, aangezien de directeur van het Havenbedrijf geheel eigenmachtig optrad, de garantieverlening bewust geheim hield en de statutaire voorschriften van de vennootschap heeft genegeerd door geen goedkeuring van de RvC te vragen. Verder wijst Commerzbank erop (dat is aangevoerd) dat de gemeente de garantieverlening niet heeft gewild en dat de directeur van het Havenbedrijf strafrechtelijk is veroordeeld voor zijn optreden in deze kwestie.

De Hoge Raad komt tot de conclusie dat het Stardust Marine –arrest op twee manieren kan worden uitgelegd (ro. 3.8.1 en 3.8.2) Volgens de eerste uitleg is toerekening aan de staat alleen mogelijk als de overheid in het concrete geval bij de vaststelling van de desbetreffende maatregel is betrokken. In casu was de gemeente niet betrokken bij de totstandkoming van de garantieverlening, immers de directeur trad eigenmachtig op en hield de garantieverlening bewust geheim. Gevolg: geen toerekening aan de staat. Volgens de tweede uitleg is voor toerekening aan de staat voldoende dat de overheid in zijn algemeenheid de besluitvorming binnen het openbaar bedrijf bepaalt. In dat geval is toerekening van de maatregelen aan de overheid wel mogelijk. Voor deze uitleg kan pleiten dat de effectiviteit van de staatssteunregels kan worden aangetast als een garantieverlening buiten toepassing kan worden gelaten zodra interne bevoegdheidsregels niet worden nageleefd.

De Hoge Raad stelt daarom de volgende prejudiciële vragen:

1. Staat aan de – voor het aanmerken als staatssteun in de zin van art. 107 en 108 VWEU vereiste – toerekening aan de overheid van een garantieverlening door een openbaar bedrijf noodzakelijkerwijs in de weg dat die garantie, zoals in het onderhavige geval, is verleend door de (enig) bestuurder van het openbaar bedrijf die daartoe weliswaar civielrechtelijk bevoegd is, maar die bestuurder eigenmachtig is opgetreden, de garantieverlening bewust geheim heeft gehouden en de statutaire voorschriften van het openbaar bedrijf heeft genegeerd door geen goedkeuring van de raad van commissarissen te vragen, en voorts aangenomen moet worden dat het desbetreffende overheidslichaam (in dit geval de Gemeente) de garantieverlening niet heeft gewild?

2. Indien de genoemde omstandigheden niet noodzakelijkerwijs aan toerekening aan de overheid in de weg staan, zijn die omstandigheden dan zonder belang voor beantwoording van de vraag of de garantieverlening aan de overheid kan worden toegerekend, of dient de rechter dan een afweging te maken in het licht van de overige aanwijzingen die voor of tegen toerekening aan de overheid pleiten?"